

Kruno Prijatelj

»ZALAZAK SUNCA U SPLITU«
RUDOLFA VON ALTA (1812—1905)

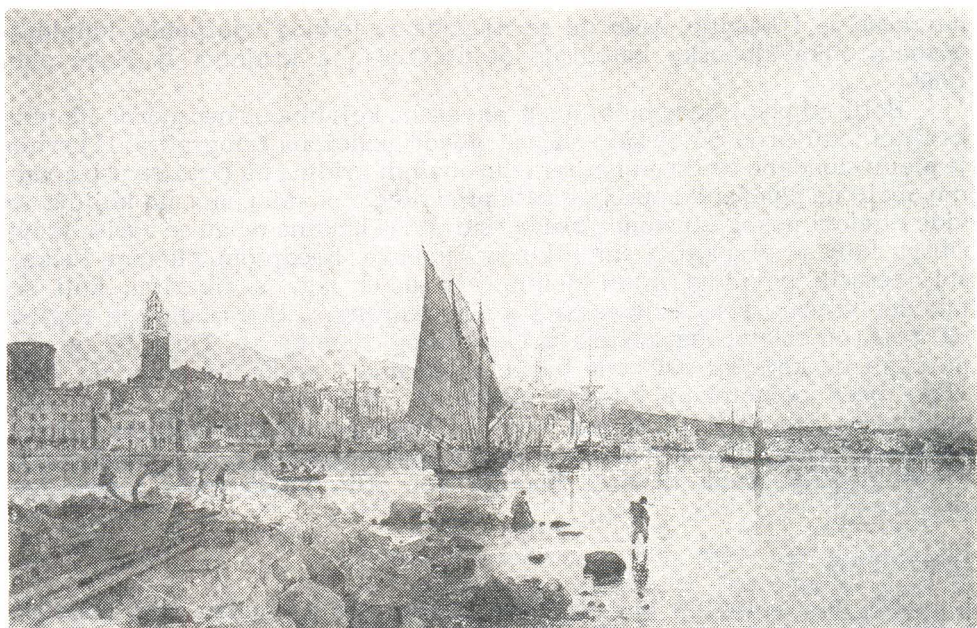
UDK 75.047(497.13 Split)
Saopćenje
Primljeno 9. V 1989.

Kruno Prijatelj
Filozofski fakultet Zadar,
OOUR Split
58000 Split, YU
N. Tesle 12

U članku se govori o jednoj veduti Splita s mora koja je nastala 1840. godine. Osim umjetničke ona ima i dokumentarnu vrijednost jer prikazuje izgled dijela grada pred skoro 150 godina. Akvarelom su vjerno prikazane mnoge pojedinosti kojih danas više nema.

U »Slobodnoj Dalmaciji« od 1. svibnja 1953. bio sam objelodanio članak »Tri umjetničke slike Splita iz prošlog stoljeća«. U njemu sam na prvom mjestu pisao o akvarelu austrijskog slikara Rudolfa von Alta (1812—1905), poznatog bečkog pejzažiste, sina slikara Jacoba Alta (1789—1872), a s prikazom »Peristila Dioklecijanove palače u Splitu«. Ta je slika bila prije rata ponuđena od jednog bečkog trgovca slikama Galeriji umjetnina u Splitu uz fotografiju koju sam tada reproducirao. Druga fotografija iste slike — kako me je ljubazno upozorio bibliotekar Arheološkog muzeja u Splitu Arsen Duplancić — bila je poslana od dra Ivana Švegela iz Bleda don Frani Buliću prema njegovoj vlastoručnoj bilješki na poleđini uokvirenog snimka datiranoj 3. ožujka 1930.

U ovom svesku »Kulturne baštine«, posvećenom povijesnoj jezgri Splita, veseli me upozoriti na još jednu sliku Splita tog popularnog austrijskog umjetnika, koja je 17. ožujka 1989. bila na prodaji na aukciji u poznatoj kući Christie's u Londonu, a predstavlja »Zalazak sunca u Splitu«. O prodaji tog akvarela, signiranog i datiranog 1940., vel. 23/35 cm, ljubezno me upozorio šaljući i prospekt prodaje s fotografijom u boji Dubrovčanin g. Špiro Rašković iz Rima, koji surađuje s bratom koji vodi Galeriju slika umjetnika iz prošlog stoljeća (Galleria romana dell'Ottocento, Via Sardegna 14). Da li je slika prodana tom prilikom nisam uspio saznati, a ponuđena je cijena L.7.000—10.000.

»Zalazak sunca u Splitu« Rudolfa von Alta

Rudolf von Alt je kao mlad slikar najprije učio kod oca i kopirao njegova djela, a zatim studirao »historijsku školu« Akademije likovnih umjetnosti u Beču. Smatra se da je u svom dugom životu naslikao preko dvije tisuće slika.

Prvu je samostalnu izložbu u Beču imao 1830. godine. Iako je slikao i portrete, a radio i litografije i ulja, pejzaž mu je uvijek bio najmiliji motiv, a akvarel najdraža tehnika. Slikao je pejzaže Austrije, Italije, Češke, Mađarske, Švicarske, Njemačke, Belgije i Rusije. Za života je doživio brojna priznanja, a u Beču mu je podignut i spomenik. Bio je smatran najpoznatijim bečkim vedutistom 19. stoljeća. Počevši raditi u strogim realističkim okvirima, kasnije se na svoj način približio svojevrsnom plenerizmu ne poprimivši nikad način francuskih impresionista. U stvari ostao je dosljedan jednoj vedroj i razigranoj interpretaciji krajolika sa osobnim osjećajem za oživljavanje svjetla, zraka i atmosfere. Njegova je devedesetgodišnjica života bila u Beču posebno svečano proslavljena velikom izložbom u zgradi bečke Secesije.

Ovaj je akvarel Splita očito nastao za vrijeme putovanja s ocem po Dalmaciji, gdje je bio pozvan naslikati nekoliko slikovitih veduta za knjigu bečkog izdavača H. F. Müllera o austrijskom carstvu. Prema podacima direktora Albertine u Beču prof. Waltera Koschatzky-a slikar je stigao u Split 13. rujna 1840. a u toku listopada i studenoga slikao je i motive Šibenika, Trogira, Dubrovnika, Gruža i Kotora. U Dalmaciju, gdje se smatra da je bio već kao vrlo mlad i slikao Hvar 1832. godine,

navraćao je i kasnije, tako da se njegova iz jednog izložbenog kataloga poznata slika šibenske katedrale datira 1864., a krajolici iz Boke oko 1868.

Bolje od detaljnog opisa ovog akvarela, koji ima uz neosporni likovni kvalitet i kulturno-povijesnu važnost, govori priložena fotografija. U prvom je planu slobodno tretirani istureni dio obalnih hridina na Dražancu (zapadnoj obali) na položaju današnjeg gata pred hotelom »Marjan« na kojima se vide dijelovi nekog uništenog broda i sidra. Iza hridina mogu se uočiti likovi ribara koji se vraćaju u sumraku sa ribolova. Srednjom plohom žučkasto-okeraste površine mora dominiraju mala lađa s ribarima koji se također vraćaju svojim kućama i veliki jedrenjak. U pozadini je pogled na Split od mletačkog kaštela preko starog zvonika sv. Duje te zgrada na obali uz koju su usidrene barke s jedrima i preko Lazareta do prevlake pred poluotokom kasnije nazvanim »Katalinića brijeg« koji nije obuhvaćen na slici. U daljini vide se konture blijedoružičaste siluete Mosora i svjetla ploha neba bez oblaka nad horizontom. Za istraživanje i niza detalja grada akvarel Rudolfa von Alta pruža neke zanimljive pojedinosti.

DODATAK

Dok je ova radnja bila u tisku, primio sam još jedan novi podatak o slici »Zalazak sunca u Splitu« R. von Alta zahvaljujući gg. Savi i Špiru Raškoviću.

Na koricama kataloga 38. izvanredne aukcije u Dorotheumu u Wiener Neustadtu održane 7. i 8. lipnja 1989. reproduciran je u boji detalj naše slike. Na str. 4 donose se pod br. 37 podaci o njoj uz cijenu od 200.000 austrijskih šilinga i uz crno-bijelu snimku totala. Iz toga možemo zaključiti, da je akvarel prešao u Austriju i da je dalje na prodaji. Vlasnik nije označen.

BILJEŠKE:

- 1) K. Prijatelj, Tri umjetničke slike Splita iz prošlog stoljeća Slobodna Dalmacija, Split 1. svibnja 1953.
Za aukciju v. Christie's London, Important 19th Century Pictures and continental Watercolours, Friday 17 March 1989 at 10.30 a. m.
O Altu v. O. E. Deutsch. Alt, Rudolf von, Thieme — Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von Antike bis zur Gegenwart, I, Leipzig, str. 339—345.
Zahvaljujem ing. arh. Slavku Muljačiću na ljubeznim sugestijama u vezi s lokacijama.

Kruno Prijatelj:

»TRAMONTO DEL SOLE A SPLIT« DI RUDOLF VON ALT (1812—1905)

Riassunto:

L'autore presenta una veduta di Split dal mare dipinta nel 1840. dal noto paesaggista viennese Rudolf von Alt, figlio del pittore Jacob Alt. Oltre al suo valore prettamente artistico la veduta è anche una testimonianza documentaria in quanto descrive con precisione topografica la città come si presentava in quel tempo. Nell'acquerello sono riprodotti infatti parecchi particolari oggi inesistenti.